

veninder i 1907 var udsat, s. 221 ff.). Under sit arbejde for adelsbanken gjorde han den iagttagelse, at kun en forsvindende del af de hundreder af millioner rubler, som gennem banken tilflød adelige godsejere, blev produktivt anvendt i landbrugets tjeneste. »Langt flere er kommet Frankrig, Italien, Schweiz og andre fremmede Lande til gode«. For adskillige laantagere, med hvem han talte, »var det klart som Dagen, at Penge var kun til at more sig for, og de gjorde ikke nogen Røverkule af deres Hjerter« (s. 59).

Interessante er karakteristikerne af forskellige stats- og høje embedsmænd, med hvem forf. er kommet i berøring — Witte, Stolypin, Kokovtsov, Rittich o. a. — og af den danskfødte skovexpert grev Alfons Vargas de Bedemar (om hvem K. ogsaa har skrevet i Dansk biogr. Leksikon).

C. O. Bøggild-Andersen.

Der findes en del forældede værker om Grønland udgivet paa fremmede sprog. De fleste er expeditionsberetninger og hæfter sig ikke meget ved det danske styre igennem de over 200 aar og dets historie. Det er meget vanskeligt at faa fat paa det trebinds standardværk »Greenland«, der blev udgivet o. 1928, og som iøvrigt allerede den gang var forældet.

Man maa under krigen i den vestlige verden have savnet en autoritativ fremstilling af grønlandske forhold, og det maa være forklaringen paa den kendte arktiske forsker Vilhjalmur Stefanssons udsendelse af bogen *Greenland* (Doubleday, Doran & Co., New York 1942, X + 338 s.). Han havde ved krigens udbrud et meget stort navn i U.S.A. paa grund af sine ofte dristige rejser i arktikum. Som følge deraf blev han sagkyndig i arktiske spørgsmål for regeringen i U.S.A., specielt efter at Kauffmann-traktaten 9. april 1941 var skabt. Hans autoritet som arktisk expert sank imidlertid meget betydeligt, da hans »Arctic Manual« viste sig komplet ubrugelig i marken. Der blev af andre sagkyndige brugt meget stærke ord til fordømmelse af den.

Vilhjalmur Stefansson har tidligere skrevet flere bøger om arktiske emner, bl. a. en udmærket bog om Island, som han imidlertid gav den meget sigende undertitel »The First American Republic«, der er udtryk for, hvor efter hans opfattelse grænsen for den vestlige hemisfære skal trækkes. Denne stammer fra engang i 20'erne og gaar ud paa, at linjen skydes frem til at gaa øst om baade Grønland og Island og derefter vest om Europa, men saa langt mod øst som muligt. Bogen om Grønland er dog udgivet uden nogen imperialistisk undertitel.

Det er ikke første gang, Vilhjalmur Stefansson har taget

Grønland til emne. Der er imidlertid det ejendommelige, at han aldrig har været paa selve øen. Derfor var det jo ikke umuligt, at han kunde skrive sagligt om forholdene der; men dette er ikke tilfældet. Det er disse linjers formaal at advare indtrængende mod hr. Stefanssons bog. Det maa gøres herhjemme, for at man kan faa øjnene op for, at en tidssvarende, vederhæftig skildring af Grønland, dets nuværende situation og dens historiske baggrund, skrevet paa et fremmed sprog, snarest bør udarbejdes og se dagens lys paa tryk.

En kort gennemgang af Stefanssons *Greenland* vil give et indtryk af, hvor uheldig en virkning hans arbejde maa have paa den uinformerede læser.

Efter en geografisk indledning, der mangler sammenhæng — i hvert fald ikke paa smaa 9 sider kan give den uvidende læser noget som helst indtryk af Grønlands udseende — gaar han over til den »historiske« del. Fra side 10 til 219, d. v. s. $\frac{2}{3}$ af bogen, er helliget den forhistoriske tid, oldtid og middelalder, men det er dog ikke i den periode, at den vigtigste del af Grønlands udvikling ligger. Havde saa disse afsnit været redelig historieskrivning, kunde det endda have været; men det er det ikke. Kapiteloverskrifterne taler næsten for sig selv. Kap. II: Forhistoriske opdagelser af Grønland. Det er 17 sider hypoteser om muligheder, som ingen hverken kan bevise eller modbevise. Bl. a. paatræffer man her en fuldstændig usandsynlig konstruktion over konebaaden som et eminent, søgaaende fartøj, der var i stadig fart over Atlanten. Kap. III: Græsk opdagelse omkring 325 f. v. t. Denne overskrift i forbindelse med Grønland er egnet til at kalde paa smilet. Indholdet ligeledes. Det er Pytheas, der her bliver taget frem og faar en ganske særlig afpudsning. Teorien er ikke ny; Stefansson har givet udtryk for samme opfattelse i sin bog »Ultima Thule«.

Ifølge Laurits Weibull (*Scandia* VII, 1934 (s. 83 ff.)), er det maaske rigtigt, at Pytheas naaede saa langt som til Island. Stefansson, der iøvrigt kan forstaa nordiske sprog, kender ikke denne afhandling, men argumenterer som saa: Pytheas rejste nordud fra Island og naaede til taage og is, altsaa kunde han have set og opdaget Grønlands østkyst. Muligheden er for hr. Stefansson det samme som en kendsgerning.

I det følgende kapitel citeres og presses irske helgenlegender og historier fra den tidlige middelalder saaledes at samme luftige resultat fremkommer, at irerne havde muligheden for at have opdaget Grønland og ergo har gjort det. Efter saaledes yderligere 30 sider konstruktiv kunst, naar vi endelig til et omraade med

mere fast grund under. Behandlingen af nordbotiden fylder 124 sider. Heri er et oversat uddrag af Erik den Rødes og Einar Sokkessons sagaer det mest prisværdige. I den øvrige behandling trækkes læseren stadigt frem og tilbage i kronologien, saa at det volder vanskeligheder at faa fat i sammenhængen. Man sukker ved tanken om dr. Nørlunds klassiske skildring. Derefter følger 54 sider opdagelsernes historie fra Frobisher til 1940. Det er en ophobning af detaljer, hvor det er en lise ind imellem at høre dr. Bobés stemme. Med hensyn til bebyggelsen af landet ved de eskimoiske indvandring overser han ganske dr. Therkel Mathiassens arbejder, der dog turde siges at være uomgængelige i den forbindelse.

Til slut gennemgaas paa 18 — atten — sider det nuværende Grønlands udvikling og status. Der er end ikke tilløb til at skildre det historiske forløb fra 1721. Vi dumper ned midt i nutiden. Der er ingen skildringer af de store personligheder i Grønlands historie. Stoffet ligger dog tilgængeligt, ogsaa paa engelsk. Striden med Norge og Haag-sagen er ganske misforstaaet. En fremstilling af netop dette spørgsmaal paa en forkert maade er uheldig, navnlig i disse tider. Kapitlet rummer iøvrigt en del fejl og misforstaaelser, som synes at være uundgaaelige, naar ukyndige skriver om Grønland. En af de uheldigste er, at kryolitminen gøres til et amerikansk selskab, der har maattet bløde vældige summer i skat til den danske stat. De statistiske oplysninger er forældede, selv naar man tager trykaaret 1942 i betragtning. De øvrige fejl viser, at evnen til at læse og skrive rigtigt af er sjældnere, end man skulde tro. Som helhed maa man ellers sige, at dr. Stefansson dog giver dansk virke i Grønland den ære, der tilkommer det. Men stoffet har ikke moret ham. Dramatikken, der ligger i det, har han ikke kunnet finde.

Det sidste kapitel handler om Grønlands strategiske betydning. Det rummer, foruden en overdreven vurdering af Grønland som centrum for vejrdannelsen, en ret fantastisk opfattelse af indlandsisens anvendelighed som flyvebase i strategisk øjemed. Ogsaa dette maa henvises til fantasteriernes verden.

Til de øvrige her fremsatte kritiske bemærkninger skal føjes, at billederne gennemgaaende er daarlige og forældede. Man maa beklage, at den engelsktalende verden som nyeste oplysningsværk om Grønland er henvist til dette mislykkede opus. Det burde, som foran nævnt, alvorligt overvejes, om det ikke ligefrem var en offentlig pligt at faa skabt en værdifuldere oplysningskilde for den verden, der politisk er interesseret i vores arktiske koloni.

Finn Gad.